

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Wroclaw University of Economics and Business (Польща)
Bialystok University of Technology (Польща)
Ghent University (Бельгія)
«1 DECEMBRIE 1918» University of Alba Iulia (Румунія)
UNIVERSITY ISMA (Латвійська республіка)
VARNA FREE UNIVERSITY «CHERNORIZETS HRABAR» (Болгарія)
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Міжрегіональна Академія управління персоналом
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Національний технічний університет «Дніпропетровська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

**Матеріали XII Міжнародної
науково-практичної Інтернет-конференції
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ**

24 квітня 2025 року

Полтава – 2025

*Скрильник Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент
Чичкань Євген Владиславович,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ В КРАЇНАХ ЄС

У сучасному світі однією з найбільш актуальних проблем є проблема біженців, коли люди, рятуючись від таких проблем як збройні конфлікти чи політичні переслідування були змушені виїхати за кордон, зокрема в країни Західної Європи. Особливої актуальності питання біженців набуло у зв'язку з повномасштабною агресією Російської Федерації проти України, яке змусило багатьох українців виїхати за кордон у пошуках притулку. Станом на кінець листопада 2024 року, із України виїхало 5,2 млн осіб, із них 3,9 млн виїхало до країн ЄС. Переважна більшість із них – жінки та діти [4].

Одним із міжнародних договорів, що регулюють правовий статус біженців є Конвенція ООН про статус біженців від 1951 року, доповнена Нью-Йоркським протоколом від 1967 року. Відповідно до ст. 1 Конвенції біженцем є «особа, яка внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань» [1].

Держави, що підписали конвенцію, надають біженцям, які перебувають на їх території на законних підставах наступні права: право житло(ст. 21), доступ до початкової освіти та сприяти в отриманні освіти на інших рівнях (ст. 22), право працювати за наймом (ст. 17), державну допомогу і підтримку (ст. 23), право на соціальне забезпечення (ст. 24), право на документи, що посвідчують особу (ст. 27), право на вільне пересування в межах території країни перебування (ст. 26). В свою чергу біженці, що незаконно перебувають на території держав-підписантів, не будуть покарані якщо вони звернуться до відповідних органів та вкажуть що вони були змушені покинути Батьківщину у зв'язку з небезпекою (ст. 31) [1].

Окрім вищезгаданої конвенції, правовий статус біженців в країнах ЄС регулюються нормативно-правовими актами (директивами та регламентами, що складають Спільну Європейську Систему притулку (CEAS). [2] Найбільшу увагу викликають наступні акти:

- Дублінський регламент (зокрема, Дублінський регламент III 604/2013) встановлює параметри, які визначають відповідальність країни за обробку заяв на забезпечення міжнародного захисту. Зазвичай це держава, де аплікант уперше перетнув кордон ЄС або де проживає його родина.

- Регламент EURODAC 603/2013 передбачає формування та функціонування європейської системи реєстрації відбитків пальців для визначення осіб, які подають заяви.

- Кваліфікаційна директива 2011/95/ЄС про єдині стандарти визнання статусу біженців та додаткового захисту встановлює критерії надання цих статусів [2].

- Директива про умови прийому 2013/33/ЄС встановлює базові стандарти для прийому осіб, які подають заяви на притулок у Європейському Союзі, охоплюючи такі аспекти, як надання житла, забезпечення харчуванням і доступ до медичних послуг.

- Директива 2013/32/ЄС визначає процедури надання притулку, які формують узгоджену та ефективну систему для справедливого розгляду заяв про міжнародний захист. Ця система включає чітко встановлені правила реєстрації та подання заяв, визначення строків їх розгляду, забезпечення права заявника на безоплатну юридичну допомогу, а також гарантію можливості оскаржити ухвалене рішення в судовому порядку.

- Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС визначає порядок надання термінового та тимчасового захисту для біженців у ситуаціях масового напливу людей .

- Директива про право на сімейне воз'єднання 2003/86/ЄС гарантує визнаним біженцям право на воз'єднання з членами сім'ї.

Незважаючи на те, що данні нормативні акти направлені на узгодження національних механізмів надання притулку та налагодження співробітництва серед країн-членів все ще проблема розбіжності між теоретичними стандартами, викладеними в цих актах, і реаліями їх виконання. [2]

У зв'язку із прибуттям значної кількості біженців із України, виникла необхідність встановлення правового статусу цих осіб. 4 березня 2022 року Рада ЄС проголосувала за застосування Директиви від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків. У відповідності до Директиви, особи, які постійно проживали в Україні та покинули країну 24 лютого 2022 року або пізніше, щоб уникнути війни, можуть мати право на тимчасовий захист у будь-якій країні ЄС. Набуття тимчасово-

го захисту не означає набуття статусу біженця, але надає права, аналогічні посвідці на проживання та дає швидкий та спрощений шлях отримання захисту. Тривалість тимчасового захисту складає 1 рік, який може бути автоматично продовжений ще на рік. Якщо підстави для тимчасового захисту зберігаються, то тривалість може бути продовжена ще на 1 рік. Важливо зазначити, що кожна держава-член ЄС самостійно визначає тривалість цього статусу. [3, с. 180]

Отже, правовий статус біженців в ЄС регулюється міжнародними актами, такими як Конвенція ООН про статус біженців, а також директивами та регламентами ЄС. Характерною особливістю законодавства ЄС є з одного боку, спрямованість на узгодження норм, а з іншого – виконання законодавчих актів в державах-членах ЄС може відрізнитися в залежності від особливостей національного законодавства. Також, варто зазначити що багато біженців, зокрема біженців з України, не надає їм статусу біженців, але надає їм легальну можливість проживати на території ЄС на протязі 3 років.

Література:

1. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text
2. Сенік С. В. Правовий механізм отримання статусу біженця та притулку в Європейському Союзі //Український політико-правовий дискурс. 2025. №. 8.
3. Бучинська А. Й., Василенко Л. П. Статус біженців в праві Європейського Союзу //Вчені записки 2023. С. 177.
4. Українські біженці після трьох років за кордоном. Четверта хвиля дослідження //Центр економічної стратегії. 2025. URL: https://ces.org.ua/refugees_fourth_wave

*Скрильник Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Педченко Галина Олександрівна,
Бондаренко Вікторія Вадимівна
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюк»*

АКТУАЛЬНІСТЬ ЖЕНЕВСЬКИХ КОНВЕНЦІЙ ПІСЛЯ 75 РОКІВ ВІД ПІДПИСАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ.

Враховуючи кількість воєнних конфліктів у сучасному світі, значної актуальності набувають питання дослідження воєнних злочинів, які відзначаються підвищеною суспільною небезпечністю, жорстокістю та масовими проявами насильства. Підтвердженням цього є події,